

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-394-4-2>

Вінокур Олена, студентка магістратури кафедри ТІМ НАОМА
(науковий керівник: доктор мистецтвознавства, професор О. А. Лагутенко)

Графіка Миколи Стратілата за мотивами поезії «Кобзаря» (з фондів Національного музею Тараса Шевченка)

Ключові слова: шевченкіана, різьблена гравюра, ілюстрації, екслібрис.

Olena Vinokur, MA student, NAFAA
(academic mentor: Doctor of Art History, Professor at NAFAA Olga Lagutenko)

Graphics by Mykola Stratilat based on the poetry of “Kobzar” (from the funds of the Taras Shevchenko National Museum)

Abstract. The report is focused on illustrations and bookplates dedicated to the poetic work of Taras Shevchenko by the Ukrainian graphic artist Mykola Stratilat, which are held in the collection of the Taras Shevchenko National Museum. The author partially characterized the figurative and stylistic features of the graphic works.

Key words: Shevchenkiana, carved engraving, illustrations, bookplate.

Серед творів українських митців, які зробили свій внесок у графічну шевченкіану другої половини ХХ ст., гідне місце займають гравюри та екслібриси одного з провідних майстрів української сучасної графіки заслуженого художника України Миколи Івановича Стратілата (1942–2023). Загалом у колекції Національного музею Тараса Шевченка знаходиться більше двох десятків творів як станкової графіки, так і екслібрисів майстра. Графічні твори надійшли безпосередньо від автора у результаті закупок або після проведення персональних виставок у НМТШ, серед них «Воскресну нині» (2000), «Світе тихий, краю милий, моя Україно...» (2012), на яких було представлено твори на шевченківську тематику, виконані в техніці кольорової ксилографії та різцевої гравюри на пластику та оргсклі. Доробок митця, який пішов з життя у березні 2023 р., потребує осмислення та актуалізації.

Серед останніх загальних праць найґрунтовніше українська графіка представлена в п'ятому томі «Історії українського мистецтва» (2006) за редакцією Г. Скрипник. Так, у главі «Мистецтво другої половини 1950–1980-х років» висвітлені основні етапи розвитку та здобутки українського образотворчого мистецтва, зокрема у статті «Графіка» О. Авраменко окреслено загальний стан української графіки, що охоплює 1950–1980 рр. Українському графічному мистецтву ХХ ст. присвячено кілька фундаментальних монографій О. Лагутенко, серед них: «ГРАФІЧЕН ГРАФІКИ. Нариси з історії української графіки ХХ століття» (2007), «Українська графіка ХХ ст.» (2011). Також творчий доробок

Section 1. Ukrainian art from ancient times to the present

та аналіз творчості київських художників представлений в альбомі «На межі II–III тисячоліть: Художники Києва. Із дерева життя українського образотворчого мистецтва» (2009). У 2001 р. у київському видавництві «Логос» вийшов альбом Миколи Стратілата «Поезія в образах. Станкова гравюра, книжкова ілюстрація, екслібрис». Творчість Миколи Стратілата висвітлена у мистецтвознавчих дослідженнях Д. Степовика «Микола Стратілат. Храм – оберігач духовності: Станкова гравюра, екслібрис» (2002), а також у каталозі, випущеному до виставки у НМТШ «Світе тихий, краю милий, моя Україно... Шевченкіана Миколи Стратілата» (2014) та статті С. Бушака в 3-му томі Шевченківський енциклопедії (2013).

Микола Стратілат – талановитий майстер екслібриса і книжкової ілюстрації. У його активі понад 140 книжкових знаків і близько 100 оформлених видань. Чільне місце у творчому доробку митця займає шевченківська тематика. Графічним осмисленням поезій Тараса Шевченка є станкові гравюри «Тополя», «Причинна» (1983), «А там степ та могила», «Дожилася Україна», «Схамініться! Будьте люде...», «І повіє вогонь новий...», «Апостол правди», «Думи мої, думи» (1987), а також екслібрис «Шевченкіана Лавренюка Венедикта» (1992) та авторський екслібрис Миколи Стратілата (1995). Автор зазначає, що Тарас Шевченко йому близький саме тому, що він був гравером та професійним художником. Почерк Стратілата вирізняють філігранна техніка, символізм, ліризм, алегоричність і філософське наповнення. Творчість Миколи Стратілата приваблює романтичністю мотивів, ліричною образністю тем, віртуозною граверською технікою.

Дослідження графічних творів Миколи Стратілата у фондах НМТШ відповідають тематиці магістерського дослідження автора та є актуальними у контексті потреби дослідження та оцифрування мистецької спадщини українських графіків другої половини ХХ ст., яка є розпорошеною та менш висвітленою у наукових публікаціях сучасних мистецтвознавців порівняно з іншими жанрами образотворчого мистецтва.

